

ΕΠΟ 41: Κοινωνική Θεωρία και Νεωτερικότητα

1^η ΓΕ Εργασία 2021-2022

Καταληκτική ημερομηνία : 22/11/2021

Πρότυπη εργασία

Επεξεργασία : Γεωργία Δούκουρη

Η Γνώση με τρόπο απλό και κατανοητό!

1^η Γραπτή Εργασία**Θέμα:**

Παρουσιάστε α) τους βασικούς παράγοντες που συντέλεσαν στη διαμόρφωση της νεωτερικότητας σύμφωνα με τον Βέμπτερ και β) πώς, σύμφωνα με την ανάγνωση της νεωτερικότητας από τον Βέμπτερ, εξελίχθηκαν οι διαδικασίες εξορθολογισμού του νεωτερικού κόσμου.

ΚΑΤΑΛΗΚΤΙΚΗ ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΥΠΟΒΟΛΗΣ: Δευτέρα 22 Νοεμβρίου 2021 ώρα 11.59 μ.μ.

Το μέγεθος της εργασίας ορίζεται στις 2.000 λέξεις [$\pm$ 10% δηλαδή πρέπει να είναι μεταξύ 1.800 και 2.200 λέξεων περιλαμβανομένης και της βιβλιογραφίας].

Στόχοι -θεωρητικοί άξονες της 1^{ης} ΓΕ**Οδηγίες-στόχοι:**

α) Από τους πολλούς και διαφορετικούς μεταξύ τους παράγοντες, που υποκίνησαν τη μετάβαση στον σύγχρονο κόσμο, αναφερθείτε επιλεκτικά και κατά βάση σε εκείνον που αφορά στη σχέση μεταξύ της προτεσταντικής ηθικής και του πνεύματος του καπιταλισμού. Δηλαδή, με άλλα λόγια, δείξτε σε ποιο βαθμό υπάρχει μια «εκλεκτική συγγένεια» μεταξύ της καλβινιστικής ηθικής και της καπιταλιστικής οικονομικής συμπεριφοράς.

β) Εξηγήστε πώς συνδέθηκε ο καπιταλισμός με τις διαδικασίες εξορθολογισμού κατά τον Βέμπτερ.

γ) Δείξτε πώς ο εξορθολογισμός της σύγχρονης κοινωνίας παρουσιάζεται και σε άλλους κοινωνικούς θεσμούς όπως π.χ. την πολιτική εξουσία και την επαγγελματοποιημένη επιστήμη.

Πίνακας περιεχομένων

ΕΠΟ 41: Κοινωνική Θεωρία και Νεωτερικότητα	1
1 ^η ΓΕ Εργασία 2021-2022	1
Εισαγωγή	4
1. Η βεμπεριανή μεθοδολογία.	4
2. Νεωτερικότητα και ορθολογικότητα	6
3. Καπιταλισμός και θρησκεία	7
4. Εξορθολογισμός και νεωτερικοί θεσμοί	9
Συμπεράσματα.....	11
Βιβλιογραφία.....	12

Εισαγωγή

Η εργασία επιχειρεί να παρουσιάσει τη βεμπεριανή μεθοδολογία για την ερμηνεία του νεωτερικού κόσμου. Η εξέταση αφορά την ανάγκη μιας πολυ-αιτιακής ανάλυσης μιας ιστορικής περιόδου, όπου σύμφωνα με τον Μαξ Βέμπερ γεννιέται ο δυτικός ορθολογικός καπιταλισμός. Η εργασία έχει ως στόχο να εντοπίσει τα σημεία εκείνα που τον συνδέουν με τις ιδέες και τις αξίες που κατά Βέμπερ επιδρούν στην κοινωνική πρακτική. Η διαπίστωση αυτή μάς οδηγεί στη συνέχεια στην ανάδειξη της σημασίας της ορθολογικότητας στο βεμπεριανό έργο που αφορά τόσο την καπιταλιστική ανάπτυξη, αλλά και εν γένει το κοινωνικό γίγνεσθαι. Ύστερα η έμφαση δίνεται στον παράγοντα της θρησκείας του προτεσταντισμού και πώς αυτή επιδρά στο κοινωνικό πράττειν.

Τέλος, η εργασία αναδεικνύει το βεμπεριανό πεσιμισμό μέσα από την πολιτισμική του κριτική στη σύνδεση νεωτερικότητας – εξορθολογισμού, καθώς η πορεία του εξορθολογισμού διόλου δεν συνδέεται με μια αυξανόμενη γνώση και ελευθερία, αλλά μάλλον τείνει να εγκλωβίζει τον άνθρωπο σε ατσάλινα δεσμά.

1. Η βεμπεριανή μεθοδολογία.

Η νεωτερικότητα ως έννοια είναι αμφίσημη, καθώς αφορά μια υπόσχεση προόδου, αλλά ενέχει την αντίφαση των διαψεύσεων για ένα καλύτερο κόσμο (Γκιούρας, 2010: 159). Ο Μαξ Βέμπερ θα συμφωνήσει τους κλασικούς της πολιτικής οικονομίας και κύρια με τη μαρξική κριτική της νεωτερικότητας, ότι αυτή αφορά πρωτίστως στη μετάβαση ενός μοναδικού και συγκεκριμένου είδους οικονομικής πρακτικής, αυτού της σύγχρονης κεφαλαιοκρατίας και της ατομικής ιδιοκτησίας των μέσων παραγωγής που αναγκάζει σε μια (τυπικά) ελεύθερη εργασία (Γκιούρας, 2010: 132 · Ritzer, Stepnisky, 2020: 437). Μόνο που ο Βέμπερ θα αναζητήσει τις αιτίες της αποτυχίας της εκπλήρωσης των επαναστατικών αστικών υποχρεώσεων, στις πολύπλευρες αιτίες για την

κυριαρχία μηχανισμών απρόσωπης κερδοφορίας, κερδοσκοπίας και κατεξουσιασμού (Γκιούρας, 2010: 159).

Ο Βέμπερ θα αποτελέσει τον πατέρα μιας κοινωνιολογικής μεθόδου που αναζητεί να απομακρυνθεί από την αναζήτηση νόμων και μονομερών αναλύσεων για την κοινωνία, και στρέφεται σε μια πολυαιτιακή έρευνα για τα κοινωνικά φαινόμενα (Craib, 2012: 78). Θεωρεί ότι η κοινωνική πραγματικότητα είναι εξαιρετικά σύνθετη και άρα απαιτείται αντικειμενικότητα στην έρευνα, αλλά κύρια αναγνώριση της σημασίας των νοημάτων (ιδεών και αξιών) στις δυναμικές των εμπλεκόμενων ατόμων (Γκιούρας, 2010: 117, 133 · Ritzer, Stepnisky, 2020: 413-414).

Ως εκ τούτου δεν ακολουθεί το θετικισμό που επιδιώκει να εφαρμόσει τις αρχές των φυσικών επιστημών στα κοινωνικά φαινόμενα αναζητώντας νόμους (Ritzer, Stepnisky, 2020: 395-399), ούτε όμως αναζητά να μετριάσει την κριτική για τα ζητήματα του κεφαλαιοκρατικού τρόπου παραγωγής (εφεξής ΚΤΠ) (Γκιούρας, 2010: 121). Θεωρεί πως το έργο της κοινωνιολογίας είναι να παρέχει μια απαραίτητη υπηρεσία στην ιστορία, αναδεικνύοντας τη σημασία της ιστορικής ατομικότητας και των πολλαπλών αιτίων που συνδέονται με τη μελέτη του εμπειρικού κόσμου (Ritzer, Stepnisky, 2020: 399-400 · Αρόν, 2008: 705-706 · Lallement, 2004: 223-224).

Αυτός ο συγκεκρισμός του γενικού και του συγκεκριμένου (Ritzer, Stepnisky, 2020: 400), καταλήγει στην πολιτισμική κριτική του Βέμπερ στον ΚΤΠ (Γκιούρας, 2010: 150). Αυτό το επιτυγχάνει μέσα από μια *κατανοούσα επιστήμη*, μιας επιστήμης της πραγματικότητας που μελετά την εγγενή λογική του ΚΤΠ και συνάμα ασκεί κριτική στις ηθικές αξίες (Γκιούρας, 2010: 121). Στο επίκεντρο του βεμπεριανού θεωρητικού προγράμματος βρίσκεται η αξιακά ή νοηματικά προσανατολισμένη δράση (Αντωνοπούλου, 2008: 333-334 · Αρόν,). Για αυτό και η γένεση του σύγχρονου κόσμου, θα εξεταστεί ως αμοιβαία σχέση μεταξύ οικονομίας, κοινωνίας, πολιτεύματος, οργάνωσης, της κοινωνικής στρωμάτωσης, θρησκείας (Ritzer, Stepnisky, 2020: 402), και στο πώς

εντάσσονται τα ανθρώπινα υποκείμενα στον κοινωνικό σχηματισμό (Γκιούρας, 2010: 123 ·Lallement, 2008: 228).

2. Νεωτερικότητα και ορθολογικότητα

Ο Βέμπερ, συνακόλουθα, τονίζει τη μοναδικότητα που χαρακτηρίζει την πολιτισμική εξέλιξη με εστίαση στις αξίες (Γκιούρας, 2010: 123). Αυτό θεωρεί ότι συντελείται στη δύση μετά την κατάρρευση των φεουδαλικών δεσμών, όταν και διαπιστώνει το μοναδικό ιστορικό εντοπισμό της αναπτυσσόμενης ορθολογικότητας (Γκιούρας, 2010: 125).

Στο δυτικό πολιτισμό αναδεικνύεται η ορθολογικότητα ως ανώτατο ιδεώδες (Αντωνοπούλου, 2008: 361). Ο Βέμπερ θα προσφύγει στη διανοητική κατασκευή του *ιδεατού τύπου* ή *ιδεότυπου*, για να τονίσει όψεις από ένα σύνθετο κοινωνικό φαινόμενο, λειτουργώντας έτσι ως ευρετικός μηχανισμός για την εμπειρική έρευνα και προς όφελος της κατανοούσας επιστήμης. Οι ιδεότυποι αντλούνται από τον πραγματικό κόσμο, δεν αποτελούν όμως ακριβείς εικόνες του, ούτε φυσικά και πρόταση του Βέμπερ για μια ιδανική κατάσταση (Ritzer, Stepnisky, 2020: 404-407 · Αρόν, 2008: 717-718). Εξάλλου, επιστημονικά προκρίνει την ανάγκη μιας αξιολογικά ελεύθερης¹ επιστήμης (Γκιούρας, 2010: 118), παρουσιάζοντας γεγονότα και όχι προσωπικές αξίες (Ritzer, Stepnisky, 2020: 408-410).

Ο Βέμπερ, λοιπόν, καταλήγει μετά από ενδελεχή έρευνα ότι μόνο στη δύση και μόνο στη μακρά διαδρομή από τον 17^ο έως τον 19^ο αιώνα, κυριαρχεί στην κοινωνική πρακτική η ορθολογικότητα (Γκιούρας, 2010: 124). Θα μιλήσει για τους ιδεότυπους της κοινωνικής δράσης και της στροφής *από την παραδοσιακή και συγκινησιακή προς την ορθολογική δράση* (Ritzer, Stepnisky, 2020: 415-416). Βέβαια, ενώ, η ορθολογικότητα αποτελεί το μείζον ενοποιητικό

¹ Σ.Τ.Κ.: Ο Γκιούρας χρησιμοποιεί αυτόν τον όρο, αλλά εννοεί το πιο κατανοητικό αξιολογικά ουδέτερη, δηλαδή δεν παίρνει αξιολογική θέση ο ερευνητής, δεν προτρέπει υπέρ μιας ή άλλης άποψης. Απλώς παρουσιάζει αντικειμενικά (!) τα αποτελέσματα της έρευνάς του.

θέμα του συνολικού του έργου, ωστόσο οι επιμέρους όροι χρησιμοποιούνται χωρίς μεθοδολογική αυστηρότητα, γεγονός που δυσχεραίνει την ανάλυση του όρου (Αντωνοπούλου, 2008: 343).

Εντούτοις, η νεωτερική κοινωνική πρακτική ενέχει το στοιχείο της ορθολογικότητας, που σημαίνει υπολογισμό και μάλιστα ο Βέμπερ βλέπει την κατίσχυση της *τυπικής ορθολογικότητας*, ήτοι μια πράξη που νοηματοδοτείται από εγωιστικά συμφέροντα και συγγνό υπολογισμό μέσων και σκοπών, και ξεχνά το ηθικό νόημα και τις αξίες (Ritzer, Stepnisky, 2020: 430-431, 435 · Γκιούρας, 2010: 128-129). Η ορθολογικότητα αυτή είναι *εργαλειακή* γιατί αναφέρεται στη στενή συνάρτηση μέσων και σκοπών για την επίτευξη του στόχου (Craib, 2012: 84). Για αυτό και όταν θα ερμηνεύσει τη νεωτερικότητα, θα τη συνδέσει με το σύγχρονο καπιταλισμό, εννοώντας τον ορθολογικό καπιταλισμό που γεννιέται μόνο δύση σε μια μοναδική ιστορική περίοδο (Ritzer, Stepnisky, 2020: 432 · Γκιούρας, 2010: 125).

3. Καπιταλισμός και θρησκεία

Ο Βέμπερ θα μιλήσει για την κυριαρχία της αναπτυγμένης ορθολογικότητας στη νεωτερικότητα και μάλιστα την κατίσχυση της τυπικής ορθολογικότητας, όπου ανώτερο σημείο, φορέας της είναι το χρήμα γιατί εκφράζει ακριβώς την κυριαρχία του υπολογισμού (Γκιούρας, 2010: 129). Όμως ο Βέμπερ ενώ θα εξετάσει τη σημασία της εμπορευματικής ανταλλαγής και της ελεύθερης οικονομίας και εργασίας για τον ΚΤΠ, ωστόσο, θα επιχειρήσει μια πολιτισμική κριτική, ακριβώς λόγω του ότι αυτή εδράζεται στην κυριαρχία της τυπικής ορθολογικότητας και στα υπόλοιπα πεδία του βίου (Γκιούρας, 2010: 128-129).

Η κατανοούσα επιστήμη του αναζητά το νόημα πίσω από τον ΚΤΠ, ή αλλιώς το *πνεύμα του καπιταλισμού*. Άρα δεν τον ενδιαφέρουν μόνο οι οικονομικές πρακτικές αλλά και οι ηθικές αξίες τους (Γκιούρας, 2010: 133, 147 · Ritzer, Stepnisky, 2020: 446 · Craib, 2012: 79). Ο Βέμπερ ενώ αναγνωρίζει άλλες μορφές καπιταλισμού εκτός δύσης π.χ. τυχοδιωκτικό καπιταλισμό σε

Κίνα, Ινδία, Βαβυλώνα (Ritzer, Stepnisky, 2020: 452), ωστόσο εστιάζει στη μοναδικότητα της νεωτερικότητας, όταν και επικρατεί ο συγκεκριμένος ΚΤΠ, ως αποτέλεσμα ενός συγκεκριμένου κοινωνικού σχηματισμού του σύγχρονου πολιτισμένου κόσμου (Ευρώπης, ΗΠΑ) (Γκιούρας, 2010: 132). Σε αντίθεση με τον Μαρξ που θεωρεί ότι η πραγματική βάση της κοινωνίας είναι η σύγκρουση παραγωγικών δυνάμεων και παραγωγικών σχέσεων, ο Βέμπερ θα στραφεί στο εποικοδόμημα, ήτοι στον πολιτισμό και στις ιδέες που νοηματοδοτούν τις πράξεις των ανθρώπων, όταν αυτές κυριαρχούνται από τη ορθολογικότητα (Γκιούρας, 2010: 133, 138).

Η πορεία προς τη ορθολογική νεωτερικότητα, ωστόσο, σημαίνει απόρριψη της δεισιδαιμονίας και της προκατάληψης του παραδοσιακού κόσμου. Εκεί συναντάμε τη σημασία της *απομάγευσης* που δίνει ο Βέμπερ στην πολιτισμική εξέλιξη, όπου θα αναγνωρίσει και τη σημασία της θρησκείας, κύρια του ασκητικού προτεσταντισμού (Γκιούρας, 2010: 140-141). Ενώ σε μέρη εκτός δύσης διατηρείται το μυστικιστικό στοιχείο (π.χ. κομφουκιανισμός) ή οι κληρονομημένες παραδοσιακές ιεραρχίες (π.χ. οι κάστες στην Ινδία), στη δύση επιτελείται οριστική ρήξη με προ-νεωτερικά πολιτισμικά στοιχεία (Γκιούρας, 2010: 125, 141 · Ritzer, Stepnisky, 2020: 437). Κατά Βέμπερ μόνο στη δύση συντελούνται τρεις προϋποθέσεις για τον ορθολογικό καπιταλισμό: η ηθική νομιμοποίηση της συσσώρευσης του κεφαλαίου και της ειρηνικής επιδίωξης του κέρδους, η νομιμοποίηση της άνισης διαστρωμάτωσης και της εκμετάλλευσης, αλλά και η έλλογη οργάνωση της (τυπικά) ελεύθερης εργασίας (Ritzer, Stepnisky, 2020: 454 · Γκιούρας, 2010: 133-135 · Αρόν, 2008: 730-734).

Ο Βέμπερ αναδεικνύοντας τις ανθρωπολογικές, ψυχολογικές και ουσιολογικές προκείμενες της κεφαλαιοκρατικής οικονομίας (Γκιούρας, 2010: 135) θα εξετάσει ιδεοτυπικά τον παράγοντα της προτεσταντικής θρησκείας για την κυριαρχία της υπολογιστικής πράξης (Γκιούρας, 2010: 141). Ο Λούθηρος θα αναδείξει τη σημασία της σωτηρίας μέσα από την πίστη, η οποία όμως δεν έχει διαφυγές σε μυστήρια, αλλά αφορά το άτομο και την πίστη του. Άλλα

προτεσταντικά δόγματα, κύρια ο καλβινισμός θα συμβάλλουν περεταίρω στον εγκόσμιο ασκητισμό και στα καλά έργα, με κορύφωση του ορθολογικού τρόπου σκέψης (Γκιούρας, 2010: 142). Κύρια ο καλβινισμός εισάγει στη νεωτερικότητα την έννοια της εργασίας ως επάγγελμα, ως ηθικό χρέος, δημιουργώντας μια ηθική πειθαρχημένης εργασίας που δεν αφορά την επιβίωση, αλλά το κάτι παραπάνω. Η εργασία ως αυτοσκοπός είναι νεοπαγής στη νεωτερικότητα και στη δύση, και κρίνεται ως η πιο θεμελιακή βάση του καπιταλιστικού πολιτισμού (Αντωνοπούλου, 2008: 376 · Αρόν, 2008: 741). Για αυτό και πιστεύει ότι ο καλβινισμός αποτελεί τον ιδεότυπο του προτεσταντικού ασκητισμού (Craib, 2012: 455).

Ο Βέμπερ θα συμπεράνει σχέση *εκλεκτικής συγγένειας*, ήτοι μια εσωτερική σχέση, μια ώσμωση των δύο συστημάτων: των αξιών του πνεύματος του καπιταλισμού με της προτεσταντικής ηθικής. Ο προτεσταντισμός πρεσβεύει την ηθική της μετρημένης και λιτής ζωής, αλλά και την αδιάλειπτη εργασία για τη δόξα του θεού, καταλήγοντας σε μια μεθοδικά εκλογικευμένη συμπεριφορά (Αντωνοπούλου, 2008: 375), μια *ορθολογική ως προς την αξία κοινωνική πράξη* (Craib, 2012: 82). Συνάμα, το πνεύμα του καπιταλισμού αφορά ακριβώς αυτήν την κοινωνική πρακτική που είναι συστηματική και ορθολογική και έχει ως επίδικο την επιδίωξη του κέρδους και την επιτυχία, κατά τρόπο που γίνεται τρόπος ζωής και κοσμοθεωρητικό σύστημα (Αντωνοπούλου, 2008: 375 · Ritzer, Stepnisky, 2020: 451-452). Ενώ οι προτεστάντες επεδίωκαν τη δόξα προς το θεό, ωστόσο, κατάφεραν να ενισχύσουν ηθικά τον ορθολογικό καπιταλισμό, ως *απροσδόκητη συνέπεια* (Ritzer, Stepnisky, 2020: 452).

4. Εξορθολογισμός και νεωτερικοί θεσμοί

Η πολιτιστική κριτική του Βέμπερ είναι αμείλικτη, σχεδόν όσο του Μαρξ, μόνο που δεν αναγνωρίζει διέξοδο μέσα από μια επανάσταση (Ritzer, Stepnisky, 2020: 418). Αντίθετα περιγράφει μια οικονομική και πολιτισμική επανάσταση που καταλήγει να εγκλωβίζει τον άνθρωπο σε ένα ατσάλινο κλουβί των τυπικών

ορθολογικών δομών (Ritzer, Stepnisky, 2020: 432), αλλά και σε ένα ανηλεή αγώνα ανθρώπου ενάντια σε άνθρωπο ως συνειδητή, ως έλλογη στρατηγική της δράσης (Γκιούρας, 2010: 117, 135, 138, 144). Από τη μία το άτομο βρίσκεται στο επίκεντρο και απομονώνεται από το κοινωνικό σύνολο λόγω του ανταγωνισμού² (μεθοδολογικός ατομισμός) (Ritzer, Stepnisky, 2020: 436 Γκιούρας, 2010: 139, 142), και από την άλλη όλοι οι νεωτερικοί θεσμοί κυριαρχούνται από την τυπική ορθολογικότητα, καταλήγοντας σε απρόσωπες δομές που απαλείφουν το άτομο (Γκιούρας, 2010: 129-131).

Ο Βέμπερ θα δώσει μεγάλη έμφαση στο κράτος και τη γραφειοκρατία, αλλά και στην ανάγκη της ορθολογικής οργάνωσης του δικαίου που επιτρέπει την προβλεψιμότητα και άρα τις πρακτικές που απαιτεί η κεφαλαιακή συσσώρευση (Ritzer, Stepnisky, 2020: 438, 442, 443, 450). Η ορθολογικότητα του δικαίου και το επιτελικό σώμα της νόμιμης εξουσίας, ήτοι η γραφειοκρατία, λογίζονται από τον Βέμπερ ως απαραίτητο στοιχείο του καπιταλισμού, αλλά κρίνονται ως εξουσιαστικοί φορείς που επιδιώκουν την τυπική αποτελεσματικότητα δίχως ηθικό περιεχόμενο (Γκιούρας, 2010: 153-154 · Ritzer, Stepnisky, 2020: 420-421).

Καταλήγει να αναδιατυπώσει τη θεωρία του κράτους ως το μονοπώλιο του νομικού και φυσικού καταναγκασμού για τη διεκπεραίωση των διατάξεων (Γκιούρας, 2010: 154-155). Ασκήι καθολική κυριαρχική εξουσία μέσα από απρόσωπους μηχανισμούς, αλλά αντλεί τη νομιμοποίηση μέσα από τα μέλη που αποδέχονται αυτήν την κυριαρχία (Craib, 2012: 246-247). Δεν είναι τυχαίο, εξάλλου, ότι η βεμπεριανή ανάλυση θα εστιάσει στην ανάπτυξη της πόλης και του πολίτη. Μόνο στη δύση θα αναπτυχθεί η πόλη ως μοναδικός τόπος ανόρθωσης του ορθολογικού αιτήματος της ατομικής ελευθερίας, και κατά Βέμπερ οι αυτόνομοι πολίτες λογίζονται ως προπάτορες της αστικής τάξης της πρώιμης νεωτερικότητας (Γκιούρας, 2010: 145).

² Σ.Τ.Κ. όταν ο Γκιούρας αναφέρεται σε αγώνα, εννοεί ακριβώς τον ανταγωνισμό ανάμεσα στα άτομα.

Επιπλέον, επιστήμη, μουσική, αρχιτεκτονική, τυπογραφία, δίκαιο, κράτος και διοίκηση κυριαρχούνται από την ορθολογικότητα. Ακόμα και η τέχνη (μουσική, αρχιτεκτονική, ζωγραφική) έχουν αναφορά σε υπολογισμό και κανόνες (Ritzer, Stepnisky, 2020: 445 · Γκιούρας, 2010: 131). Ωστόσο, το γεγονός ότι ο δυτικός άνθρωπος έχει αυξανόμενο εξορθολογισμό μέσω της επιστήμης, τις τεχνολογίες, της τεχνικής, διόλου δεν σημαίνει αυξανόμενη γνώση και έλεγχο για την ίδια τη ζωή (Γκιούρας, 2010: 125-126 · Αντωνοπούλου, 2003: 350).

Ο Βέμπερ καταλήγει σε έναν πεσιμισμό για την κατίσχυση του τυπικού ορθολογικού πνεύματος που οδηγεί τον άνθρωπο σε συνεχή ανταγωνισμό, σε ανηλεές κυνήγι για τα υλικά αγαθά, αλλά και κυριαρχία θεσμών απρόσωπων με κριτήριο την αποδοτικότητα (Γκιούρας, 2010:149). Κατά αυτό τον τρόπο συνδέει τους αγώνες για τα θεμελιώδη δικαιώματα του νεωτερικού κόσμου με την κεφαλαιοκρατική επέκταση (Γκιούρας, 2010: 152). Εν κατακλείδι, οι τυπικές επίσημες ορθολογικές δομές, κύρια, καπιταλισμός και γραφειοκρατίες, εγκλωβίζουν τον άνθρωπο σε ένα σιδερένιο κλουβί, καθώς ο ολοένα και λιγότερο μαγευτικός κόσμος χάνει τελικά το νόημα του για τους ανθρώπους (Ritzer, Stepnisky, 2020: 432, 434).

Συμπεράσματα

Η εργασία επιχείρησε να παρουσιάσει τη βεμπεριανή πολιτισμική κριτική στο σύγχρονο καπιταλισμό. Ανέδειξε τη σημασία των ιδεών στην ιστορία και πώς αυτές επιδρούν στο κοινωνικό γίγνεσθαι, με παράδειγμα τον προτεσταντισμό και την εκλεκτική του σχέση με το καπιταλιστικό πνεύμα. Ο ΚΤΠ γεννιέται μέσα σε ένα εξορθολογικοποιημένο ιστορικό πλαίσιο στη δύση, καθίσταται ωστόσο σύγχρονος καπιταλισμός μέσα από τη συνδρομή των απρόσωπων δομών της νεωτερικότητας (κράτους, γραφειοκρατίας, έθνους, κ.λπ).

Ενώ ο Βέμπερ είναι υπερασπιστής μιας αξιολογικά ουδέτερης κοινωνιολογίας, ωστόσο, παράδοξα στρέφεται στο αξιολογικό πεδίο της

θρησκείας και το ψυχολογικό της αποτύπωμα στην κοινωνική πρακτική (Γκιούρας, 2010: 118). Ενστάσεις διατυπώνονται και για την κατανοούσα επιστήμη, ιδίως για το ζήτημα της μεθοδολογικής έλλειψης. Αντίστοιχα αντίλογος διατυπώνεται για το ότι θέλει να αποφύγει νομοτελειακές ερμηνείες για το κοινωνικό, ωστόσο η έννοια του εξορθολογισμού και η σύνδεσή της με το σιδερένιο κλουβί, ενέχει κάτι το αναπόδραστο και τελολογικό (Ritzer, Stepnisky, 2020: 460-461).

Βιβλιογραφία

Αντωνοπούλου, Μ. (2008). *Οι Κλασικοί της Κοινωνιολογίας. Κοινωνική θεωρία και νεότερη κοινωνία*. Αθήνα: Σαββάλας.

Αρόν, Ρ. (2008). *Η Εξέλιξη της Κοινωνιολογικής Σκέψης*, τ. Β', μτφ. Μ. Λυκούδης, Αθήνα: Γνώση.

Craib, I. (2012). *Κλασσική Κοινωνική Θεωρία: Μία εισαγωγή στη σκέψη των Μαρξ, Βέμπερ, Ντυρκέμ και Ζίμμελ*, μτφ. Μ. Καρασαρίνης & Π. Λέκκας, Αθήνα: Παπαζήση.

Lallement, M. (2004). *Ιστορία των Κοινωνιολογικών Ιδεών. Από τις απαρχές ως τον Βέμπερ*, μτφ. Μ. Λυκούδης, Αθήνα: Μεταίχμιο.

Ritzer, G. & J. Stepnisky (2020), *Κλασσική Κοινωνιολογική Θεωρία*, μτφ. Α. Φριλίγγος, Αθήνα: Gutenberg.